

Milletvekili Seçimi Görev ve Sorumlulukları

80-1263

MİLLİ
EGEMENLİK
YILI
2005

ENLİK KAYITSIZ ŞAKSIZ MİLLİTUSDIZ

TBMM KÜTÜPHANESİ

TANITIM KİTAPLARI SERİSİ - 6

Milletvekili Seçimi Görev ve Sorumlulukları

TBMM
Kütüphanesi

Ver: 80-1263

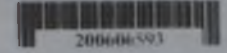
Yıl:

Cilt:

Kısım:

Kopya:

Demirbaş No:

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı
Tanıtım Kitapları Serisi: 6

Yayın Yönetmeni
Feridun KEŞİR

Yayın Danışmanı
Kemal ÖZTÜRK

Editör
Ömer EKŞİ

Son Kontrol
TBMM Kanunlar ve Kararlar Daire Başkanlığı

Tasarım ve Uygulama
On Ajans

Yayın Adresi
TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
Bakanlıklar – Ankara

İletişim
Tel : 0312. 420 68 85
Faks : 0312. 420 68 86
www.tbmm.gov.tr
e-mail: bashildb@tbmm.gov.tr

Baskı
TBMM Basımevi
Haziran-2005

ÖNSÖZ

Türkiye Büyük Millet Meclisimizin 23 Nisan 1920'deki açılışından bu yana 85 yıl geçti.

85 yıl önce bu ülkenin kurucusu kahramanlarımızın yürüyüşleri kuşaktan kuşağa aktararak devam ediyor.

Şimdi büyük Türkiye, özgür Türkiye hayalimiz için bizler yürüyoruz. Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarından devraldığımız bağımsız Türkiye bayrağını en yüksekte tutarak

azimle ilerliyoruz. Meclisimizin 85. yaşını görkemli bir şekilde kutlamak için 2005 yılını "Milli Egemenlik yılı" ilan ettik.

Bu yılı Milli Egemenlik Yılı ilan etmemizin ve geniş kutlama programları hazırlamamızın temel amacı; milli irade, demokrasi ve özgürlük kavramlarını toplumun her kesimine, hatta her bireye yaymaktır. Böylece, gururla sahip olduğumuz Meclisimiz daha iyi tanınmış, demokrasi kültürümüz gelişmiş, vatandaşlık bilincimiz güçlenmiş olacaktır.

Ayrıca bu yılda, toplumsal barışı sağlamak, yeni diyalog yolları üretmek ve sorunlarımızı çözmek için ortak zemin oluşturmak istiyoruz.

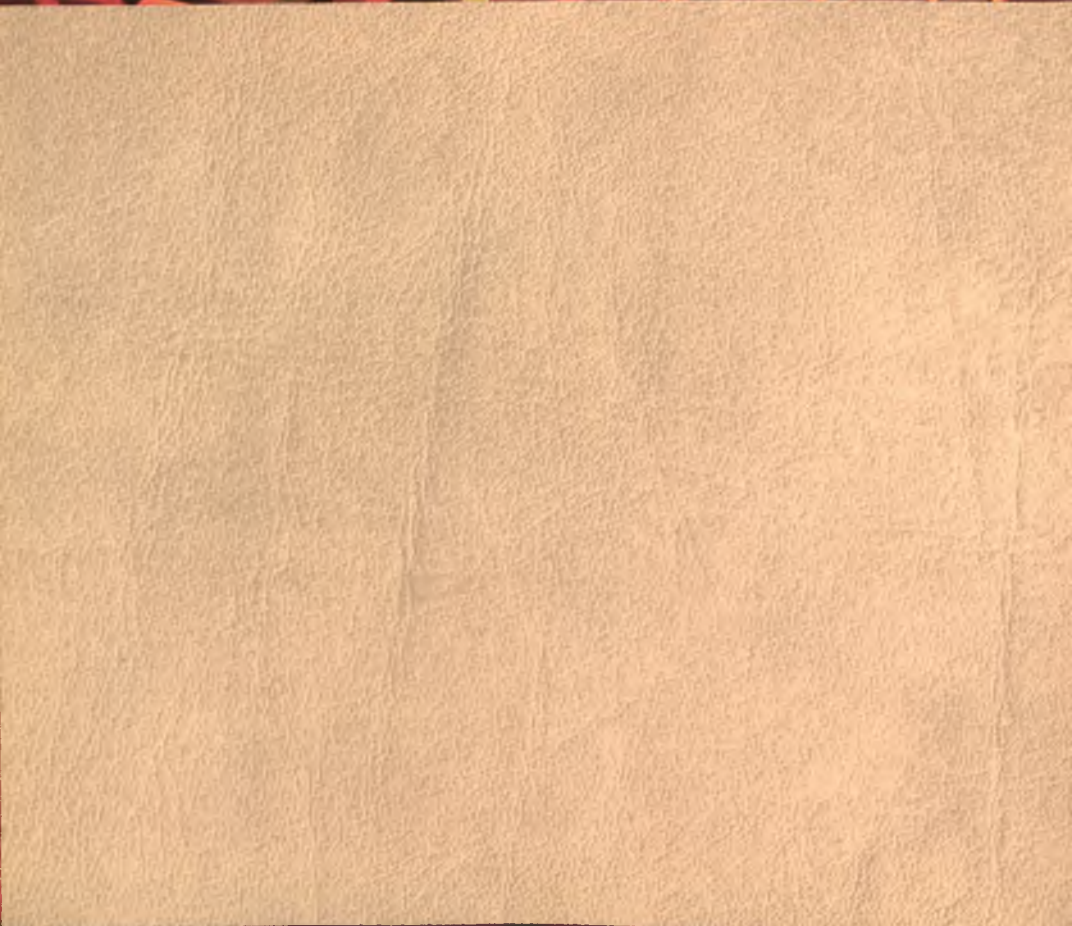
Bu yıl münasebetiyle ayrıca çok geniş çerçeveli bir yayın hazırlığı yaptık. Söz konusu kitaplarımız Meclis uzmanları tarafından hazırlanmış ve sizlerin ilgisine sunulmuştur. Eserlerin; Meclisimizin, milletvekillerimizin, parlamenter sistemin ve demokrasimizin daha iyi tanıtılmasını sağlayacağını umuyoruz.

Saygılarımla

Bülent Arınç

TBMM Başkanı

İ Ç İ N D E K İ L E R

Seçme ve Seçilme Hakkı	6
Seçimlerin Niteliği	6
Seçim Sistemi	6
Seçimlere Katılım	7
Siyasal Örgütlenme Özgürlüğü	7
Siyasal Partiler	7
Partilere Üyelik	7
Partilerin Tüzük ve Programları	8
Partilerin Uyacakları Esaslar ve Kapatılmaları	8
Milletvekili Seçilme Yeterliliği	8
Milletvekili Seçimi ve Denetimi	9
Erken veya Ara Seçim	9
Seçimlerin Geriye Bırakılması	9
Milletvekillerinin Temsili	9
Milletvekillerinin Görevleri	10
Milletvekilliği ile Bağdaşmayan İşler	10
Yasama Dokunulmazlığı ve Sorumsuzluğu	11
Milletvekilliğinin Düşmesi	12

Milletvekili Seçimi Görev ve Sorumlulukları

Seçme ve Seçilme Hakkı

Her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı seçme hakkı kadar, seçilme hakkına da sahiptir. Çünkü seçme, seçilme ve herhangi bir siyasi faaliyette bulunma hakkı evrensel insan hakları değerleri arasındadır. Mevcut hukuki düzenlemeler de bunları garanti altına almıştır. Bu haklar, kanunun öngördüğü istisnai durumlar bulunmadığı sürece kısıtlanamaz, yok sayılamaz ve de engellenemez.

Seçimlerin Niteliği

Türkiye’de seçimler ve halk oylaması serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılır. Yurt dışında bulunan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları da oy hakkından yararlanabilirler. Ancak, bunlar oylarını daha farklı kanuni düzenlemelerle kullanabilirler.

Seçim Sistemi

Türkiye’de seçimlere ilişkin kanunlar, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak şekilde düzenlenmiştir. Bu ilkeye göre, normal şartlarda her beş yılda bir yapılmakta olan milletvekili

seçimleri, yüzde on baraj sistemine göre gerçekleştirilmektedir. Yönetimde istikrarı sağlayabilmek amacıyla yüzde on barajını aşan partiler TBMM'ye girebilirken, barajın altında kalanlar çalışmalarına TBMM dışından devam etmektedirler.

Seçimlere Katılım

Onsekiz yaşını dolduran her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı seçme ve halk oylamasına katılma hakkına sahiptir. Silah altında bulunan er ve erbaşlar ile askeri öğrenciler, taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ise oy kullanamazlar.

Siyasal Örgütlenme Özgürlüğü

Herhangi bir siyasi faaliyette bulunma hakkı, siyasi örgütlenme özgürlüğünün bir sonucudur. Barışçıl yollarla yapılan her türlü siyasi faaliyet, Türkiye'de serbesttir. Siyasal partiler bu faaliyetlerin merkezinde yer alır. Dileyen kimse, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma haklarına sahiptir.

Siyasal Partiler

Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez organlarıdır. İnsanlar seçme, seçilme ve siyasi faaliyetlerde bulunma haklarını, daha çok bu organlar aracılığıyla gerçekleştirirler. Siyasi partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanunların belirlemiş olduğu hükümler çerçevesinde faaliyetlerini sürdürürler. Siyasal partilerin amacı, öngördükleri görüşleri doğrultusunda ülke yönetiminde söz sahibi olmaktır.

Partilere Üyelik

Onsekiz yaşını dolduran herkes Türkiye'de dilediği parti veya partilere üye olabilir. Görevlerinin ve konumlarının niteliği gereği, bu kuralın istisnaları vardır. Bunlar; hakimler, savcılar, Sayıştay dahil yüksek yargı organları mensupları, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri, yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, silahlı kuvvet mensupları ile yükseköğretim öncesi öğrencileridir. Bunların dışında, üyelikleri

kanunla düzenlenen (yükseköğretim elemanları gibi) kesimler de vardır. Parti üyeleri, partilerinin yönetiminde de görev alabilirler.

Partilerin Tüzük ve Programları

Her siyasi partinin bir tüzüğü, bir de programı bulunur. Partiler buralarda, kendi görüşlerini, öngörülerini ve muhtemel faaliyet ve projelerini anlatırlar. Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri devletin bağımsızlığına, ülkesi ile bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz. Yine partiler tüzük ve programlarında, bir sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunamaz ve suç işlenmesini teşvik edemez.

Partilerin Uyacakları Esaslar ve Kapatılmaları

Siyasi partiler büyük bir örgütlenmeyi öngörseler de ticari faaliyet yürütemezler. Gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gerekmektedir. Tüzük ve programlarının Anayasa'nın öngörmüş olduğu çerçeve dahilinde olması gerekmektedir. Bunların aksi durumunda, partilerin kapatılması gündeme gelir. Kapatılmaları, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince karara bağlanır. Tüzük ve programlarının Anayasa'ya aykırı bulunması halinde, partiler temelli kapatılır. Temelli kapatılan parti, bir başka ad altında kurulamaz. Yabancı devlet, kuruluş ve şahıslardan maddi yardım alan partiler de temelli kapatılır. Bazı durumlarda partilere, dava konusu fiillerinin ağırlığına göre, devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılma cezaları verilebilir.

Milletvekili Seçilme Yeterliliği

30 yaşını dolduran ve Anayasa'da belirtilen seçilme şartlarını taşıyan (ilkokul mezunu olmak, askerliğini yapmış olmak, yüz kızartıcı ve benzeri suçları işlememiş olmak, kamu hizmetinden yasaklı olmamak, terör eylemlerine katılmamak ve bu tür eylemleri tahrik ve teşvik etmemek vs) her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı milletvekili seçilebilir. Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları,

yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları ve kurul üyeleri ile silahlı kuvvetler mensupları gibi bazı görevliler ise, görevlerinden çekilmedikçe aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler.

Milletvekili Seçimi ve Denetimi

TBMM, beş yılda bir yapılan (savaş halinde bu süre uzayabilir) ve genel oyla seçilen beşyüzelli milletvekilinden oluşmaktadır. Seçimler serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, Yüksek Seçim Kurulu'nun yönetim ve denetimi altında yapılır. Bu Kurul'un kararları aleyhine başka bir merciye başvurulamaz.

Erken veya Ara Seçim

Normal seçim süresi olan beş yıl dolmadan da seçimlerin yenilenmesine (erken seçim) karar verilebilir. Bu kararı TBMM verir. Yine, Anayasa'da öngörülen belli hallerin yaşanması durumunda Cumhurbaşkanı'nın kararı doğrultusunda da seçimlere gidilebilir. TBMM üyeliklerinde boşalma olması halinde ise, ara seçime gidilir. Ara seçim, her seçim döneminde bir defa yapılır ve ara seçimin yapılabilmesi için genel seçimin üzerinden otuz ayın geçmesi gerekmektedir. Ancak, boşalan üyeliklerin sayısı, üye tamsayısının yüzde beşini bulması halinde, ara seçimlerin üç ay içinde yapılmasına karar verilir. Genel seçimlere bir yıla kala, ara seçim yapılamaz. Bir ilin veya çevresinin TBMM'de üyesinin kalmaması durumunda da ara seçime gidilir. Süresi biten milletvekilleri yeniden seçilebilirler.

Seçimlerin Geriye Bırakılması

Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkan görülmezse TBMM, seçimlerin bir yıl geriye bırakılmasına karar verebilir. Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir. Yenilenmesine karar verilen Meclisin yetkileri, yeni Meclisi'n seçilmesine kadar sürer.

Milletvekillerinin Temsili

Milletvekillerinin TBMM'deki görevleri belirli bir süreliğine temsil ile sınırlıdır. Kendilerini seçenleri, yani halkı temsil ederler. Her ne

kadar belirli bir ilden aday olup da seçimi kazanmış olsalar da seçildikleri ili, bölgeyi veya salt kendilerini seçen seçmenleri değil, bütün milleti temsil ederler.

Milletvekillerinin Görevleri

Milletvekilleri, üyesi oldukları TBMM'nin görev sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdürler. Bunlar; kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bakanlar kurulunu ve bakanları denetlemek, bakanlar kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; bütçe ve kesinhesap kanunu tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek; milletlerarası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, genel ve özel af ilanına karar vermektir.

Milletvekilliği ile Bağdaşmayan İşler

Milletvekilleri, gerek devlet ve gerekse diğer kamu tüzel kişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında hiçbir şekilde görev/rol alamazlar. Yine milletvekilleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle de görevlendirilemezler.

Yasama Dokunulmazlığı ve Sorumsuzluğu

Milletvekilleri, görevleri gereği yasama sorumsuzluğu ve yasama dokunulmazlığı gibi iki ayrı ayrıcalığa sahiptirler. Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama ve denetim faaliyetlerindeki oy ve sözlerinden ve bunları Meclis dışında tekrarlamalarından dolayı hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacaklarını ifade etmektedir. Yasama sorumsuzluğu mutlak ve süreklidir. Milletvekilliği görevi sona erse de o kişi, görevi sırasındaki oy, söz ve düşüncelerinden dolayı sorumlu tutulamaz.

Yasama dokunulmazlığı, seçimden önce veya sonra bir suç işlediği öne sürülen milletvekilinin, Meclis kararı olmadıkça sorguya çekilememesi, tutulmaması, tutuklanamaması ve yargılanamamasını ifade eder. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanmış olmak kaydıyla, devletin bütünlüğüne, temel hak ve özgürlüklerin yok edilmesine yönelik durumlar yasama dokunulmazlığı kapsamı dışındadır. Bu gibi durumlarda yetkili makamın durumu acilen ve doğrudan doğruya TBMM Başkanlığı'na bildirmesi zorunludur.

Anayasa ve Adalet Komisyonu üyelerinden oluşan Karma Komisyon, dokunulmazlığı tartışılan milletvekili hakkında bir rapor hazırlar. Karma Komisyon, dokunulmazlığın kaldırılmasına veya kovuşturmanın milletvekilliği veya bakanlık sıfatının sona ermesine kadar ertelenmesine karar verebilir. Komisyonun raporu, kovuşturmanın ertelenmesi şeklinde ise, Genel Kurul'da okunur. On gün içerisinde rapora yazılı olarak itiraz edilmezse rapor kesinleşir. Komisyonun raporu, dokunulmazlığın kaldırılması şeklinde ise veya rapora itiraz edilmişse, rapor Genel Kurul'da görüşülür ve karara bağlanır. Kovuşturma ertelenmiş ve bu karar Genel Kurulca kaldırılmamış ise, dönem yenilenmiş olsa bile milletvekilliği sıfatı devam ettiği sürece ilgili hakkında kovuşturma yapılamaz.

Bir milletvekili hakkında, seçilmesinden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez. Tekrar seçilen

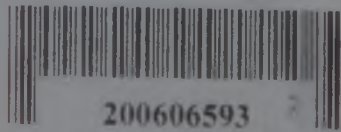
milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclis'in dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.

Milletvekilliğinin Düşmesi

Milletvekilinin görev süresi belirlenmiş olmasına rağmen, milletvekilliğini sona erdiren çeşitli nedenler bulunmaktadır. Bunlar; milletvekilliğinden istifa, seçilmeye engel bir suçtan hüküm giyme ve kısıtlanma, üyelikle bağdaşmayan işleri yürütmekte ısrar, Meclis çalışmalarına özürsüz ve izinsiz olarak öngörülen süreden daha fazla katılmama, mensup olduğu partinin temelli kapatılmasına sebep olma ve Cumhurbaşkanı seçilmedir. Milletvekilliđin, TBMM kararıyla düşürölmesi halinde, kararın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmak mümkündür.

 TBMM
Kütüphanesi

200606593

EGEMENLİK KADITSİZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR